

3. Дмитрієв А. І. Апостіль // Юридична енциклопедія : [у 6 т.] / ред. кол. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) [та ін.] – К. : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1998–2004. – ISBN 966-749-200-1.

Ключові слова: апостіль, порядок оформлення документів, електронний сервіс, державна реєстрація актів цивільного стану, електронний документ.

Ключевые слова: апостиль, порядок оформления документов, электронный сервис, государственная регистрация актов гражданского состояния, электронный документ.

Key words: apostille, procedure of registration of documents, electronic service, state registration of civil status acts, electronic document.

ДРОГОЗЮК КРИСТІНА БОРИСІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри цивільного процесу, кандидат юридичних наук*

ЗАСТОСУВАННЯ ПРИНЦИПУ ЕСТОПЕЛЬ У ДОКАЗУВАННІ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

Судове доказування є важливою складовою правосуддя та відіграє провідну роль у системі цивільного процесуального права. Весь період становлення та розвитку науки цивільного процесуального права характеризується високим ступенем уваги до проблем судового доказування.

Модернізація цивільного процесуального законодавства в Україні відбувається у світлі загальних світових глобалізаційних процесів у сфері права, що мають своїм результатом зближення елементів континентальної та англо-саксонської систем права і, як наслідок, інтернаціоналізацію національного цивільного судочинства [1, с. 320].

Доказування має певні принципи, які є активними центрами, що спрямовують діяльність суб'єктів доказування на встановлення фактичних обставин справи. Вони дають можливість розкрити і пізнати істотні ознаки та властивості доказового права [2, с. 192].

Одним із принципів доказування є принцип естопель, часткове відображення якого міститься у ч. 2 ст. 82 ЦПК України

Естопель (з англ. estoppel – відхилення, від estop – позбавляти права заперечення) – правове правило, яке не дозволяє кому-небудь змінити свою думку про щось, що він раніше визнав в суді як справжнє [3].

Естопель являє собою правовий принцип, згідно з яким сторона позбавляється права без розгляду питання по суті висувати певні заперечення або заяви, що розходяться з її початковою поведінкою. Цей принцип спрямований на унеможливлення отримання процесуальних переваг недобросовісної сторони спору. А принцип заборони суперечливої поведінки базується на правилі, що ніхто не може діяти всупереч своїй поведінки. Під зловживанням права маються на увазі випадки, коли особа використовує свої права в цілях, які є протилежними її поведінці [4, с. 100].

Естопель – це прояв загального принципу недопустимості зловживання правом. Сторона, яка вчиняє дії або робить заяви в спорі, що суперечать тій позиції, яку вона займала раніше, не повинна отримати перевагу від своєї непослідовної поведінки [5].

Тобто йдеться про заборону відмови від попередніх процесуальних дій, що вчиняються під час провадження та зміни процесуальної поведінки сторони на шкоду іншій стороні. Відповідно до ч. 2 ст. 82 ЦПК України відмова від визнання обставин приймається судом, якщо сторона, яка відмовляється, доведе, що вона визнала ці обставини внаслідок помилки, що має істотне значення, обману, насильства, погрози чи тяжкої обставини, або що обставини визнано у результаті зловмисної домовленості її представника з другою стороною. Про прийняття відмови сторони від визнання обставин суд постановляє ухвалу. У разі прийняття судом відмови сторони від визнання обставин вони доводяться в загальному порядку. Таке положення покликане на забезпечення процесуальної поведінки сторін та відсутність переваг не добросовісної сторони спору [1, с. 320].

Естопель бере свій початок з *англосаксонської системи права і базиється на принципах добросовісності* (ст. 3 ЦК України), забороні зловживання правом (ст. 13 ЦКУ) і *послідовності*. Спочатку цей інститут використовувався англійськими судами як засіб доказування в процесі судового розгляду, а згодом його було сформовано як принцип прецедентного права, основною ідеєю якого є заборона посилається на обставини які раніше визнавалися стороною безперечними з огляду на її дії або запевнення [6, с. 141].

Принцип естопель рідко застосовується вітчизняними судами. Одним із прикладів застосування європейської доктрини недобросовісності суперечливої поведінки є постанова Львівського апеляційного господарського суду у справі № 914/2622/16 від 13.06.2017 р. Позивач вчинив конклюдентні дії щодо визнання оспорюваних договорів і щодо правомірності набуття відповідачем прав вимоги на підставі цих договорів. Тим самим позивач втратив право посилається на підстави для визнання договорів недійсними, з огляду на принцип естопель.

Суд зазначив, що «естопель» означає категоричне заперечення такої поведінки сторони в процесі, якою вона перекреслює те, що попередньо було нею визнано в цьому та/або іншому судовому процесі. Суть означеного принципу в даній справі полягає в тому, що Позивач, з огляду на вчинені ним конклюдентні дії, які свідчать про визнання ним законності оспорюваних договорів та визнання правомірності набуття ПП «ІнтегралІнвестиції» прав вимоги за Кредитним договором і Договорами Іпотеки, втратив право посилається на підстави для визнання правочину недійсним. Також суд підкреслив, що принцип «естопель» застосовується в практиці Європейського суду з прав людини (Хохліч проти України (Заява № 41707/98); ОСОБА_7 та інші проти Туреччини (Заяви № 41340/98, № 41342/98, № 41344/98) [7].

З урахуванням вищенаведеного, слід зауважити, що використання принципу естопель підвищує значення процесу доказування і забезпечує дотримання безпеки та дисципліни учасників процесу задля здійс-

нення ефективного правосуддя. Принципи доказування повинні регулятивно впливати на поведінку суб'єктів доказування, та бути обов'язковими для застосування. Із врахуванням загальносвітових тенденцій, національне реформування у сфері доказування спрямоване на переосмислення функцій сторін та суду у процесі доказування, а також на забезпечення добросовісності поведінки учасників процесу та концентрації процесуального матеріалу.

Список використаної літератури:

1. Новосад А.С. Процесуальний естопель: особливості застосування / А.С. Новосад // Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти : матер. III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 15 березня 2019 р.). – Дніпро : ДДУВС, 2019. – С. 320-321.
2. Андрійцо В.Д. Доказове право як підгалузь цивільного процесуального права / В.Д. Андрійцо // Університетські наукові записки. – 2013. – № 3 (47). – С. 191–196.
3. Estoppel [Електронний ресурс] // CambridgeDictionary – Режим доступу до ресурсу: <https://dictionary.cambridge.org/ru/словарь/английский/estoppel>.
4. Кройтор В.А. Проблеми доступності цивільного судочинства в Україні у зв'язку з реальним закріпленням принципу змагальності // Право і безпека. – 2004. – Т. 3. – № 1. – С. 98-101.
5. Томаров І. Фантастичні естопелі та де їх шукати в Україні [Електронний ресурс] / І. Томаров // Юридична газета Online. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/fantastichni-estopeli-ta-de-yih-shukati-v-ukrayini.html>.
6. Мануйлова А.І. Становлення принципу естопеля в міжнародному праві / А.І. Мануйлова // Науковий Вісник Ужгородського національного університету. – 2018. – С. 140–144.
7. Постанова Львівського апеляційного господарського суду у справі № 914/2622/16 від 13.06.2017 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/67157285>

Ключові слова: принцип естопель, доказування, добросовісність, зловживання правом, принципи права.

Ключевые слова: принцип естопель, доказывание, добросовестность, злоупотребление правом, принципы права.

Key words: principle of estoppel, proving, good faith, abuse of law, principles of law.